



EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA  
BANKU UZRAUDZĪBA

# Norādījumi bankām par ienākumus nenesošiem kredītiem

*Svarīgākie punkti*

2016. gada septembris

- Šīs prezentācijas mērķis ir sniegt kopsavilkumu par sabiedriskai apspriešanai nodoto ECB "Norādījumu bankām par ienākumus nenesošiem kredītiem" svarīgākajiem punktiem, lai atvieglotu apspriešanas procesu.
- Tomēr lūdzam ņemt vērā, ka, apspriešanas ietvaros iesniedzot komentārus, visām atsaucēm jābūt tikai uz norādījumu dokumenta tekstu nevis šo kopsavilkumu.
- Ja rodas šaubas, tad prioritāte ir norādījumu dokumenta saturam.

1. Ievads
2. INK stratēģija
3. INK pārvaldība un darbība
4. Atvieglojumi (*forbearance*)
5. INK atzīšana
6. INK vērtības samazinājuma novērtēšana un norakstīšana
7. Nekustamo īpašumu nodrošinājuma novērtēšana

Pielikumi

## Konteksts

Apzināta un ilgtspējīga ienākumus nenesošo kredītu (INK) atlikuma samazināšana banku bilancēs labvēlīgi ietekmē tautsaimniecību gan no mikroprudenciālā, gan makroprudenciālā viedokļa.

Uzraudzības komandas veikušas intensīvu darbu saistībā ar INK, kā rezultātā izstrādāti šie norādījumi.

Tajos ietverts labākās prakses apkopojums un atspoguļota vēlāmā turpmākā virzība no banku uzraudzības viedokļa.

## Norādījumu piemērošana

Norādījumi adresēti visām ECB banku uzraudzības ietvaros tiešā veidā uzraudzītajām nozīmīgajām iestādēm (NI), t.sk. to nacionālajām un starptautiskajām meitassabiedrībām. Ir spēkā proporcionalitātes un būtiskuma princips, tā, piemēram, daļa no 2. un 3. sadaļas par INK stratēģiju, pārvaldību un darbību var lielākā mērā attiekties uz bankām, kurām ir augsts INK līmenis.

Šie norādījumi nav saistošs instruments, taču par neatbilstībām pēc uzraudzības darbinieku pieprasījuma jāsniedz skaidrojums un pamatojums. Protams, ir jāievēro attiecībā uz šiem jautājumiem spēkā esošie saistošie tiesību akti, normatīvie akti vai grāmatvedības noteikumi. Norādījumi ir uzraudzības instruments, un to neievērošana var būt par pamatu uzraudzības pasākumiem. Taču, ja vien iespējams, bankām jāveicina savlaicīga viedokļu saskaņošana regulatīvajā un grāmatvedības jomā.

## Norādījumu darbības joma

Norādījumi attiecas uz visiem ienākumus nenesošajiem riska darījumiem (INRD) saskaņā ar Eiropas Banku iestādes (EBI) definīciju, kā arī pārņemtajiem aktīviem, un tajos nedaudz aplūkoti arī ienākumus nesošie riska darījumi, kam ir paaugstināts risks kļūt ienākumus nenesošiem. Norādījumos paralēli lietoti termini INK un INRD.

Lai izstrādātu un īstenotu mērķim atbilstošu INK stratēģiju, bankām:

INK stratēģijas INK stratēģijas pieņēmumi un pašnovērtējums

- jānovērtē un regulāri jāpārskata to darbības vide, t.sk.:
  - iekšējās iespējas;
  - ārējie apstākļi (makrovide, tirgus, investori, apkalpošana, juridiskā vide, nodokļi, utt.);
  - ietekme uz kapitālu, analīze un prognozes;

INK stratēģijas izstrāde un īstenošana

- jāapsver/jāizanalizē visas pieejamās stratēģijas un to kombinācijas, t.sk.:
  - turēšanas/atvieglojumu piešķiršanas stratēģija;
  - aktīva portfeļu samazināšana, veicot pārdošanu;
  - nodrošinājuma iekļaušana bilancē;
  - juridiski risinājumi (t.sk. ārpusstiesas risinājumu iespējas);
- jānosaka mērķi katram portfelim (t.sk. pārņemtajiem aktīviem), definējot:
  - ilgtspējīgu ilgtermiņa INK līmeni;
  - vidēja termiņa (3 gadu) kvantitatīvus mērķus attiecībā uz bruto/neto INK samazināšanu un INK plūsmām;
  - īstermiņa (1 gada) kvantitatīvus mērķus attiecībā uz bruto/neto INK samazināšanu un/vai INK plūsmām;
- jāizstrādā darbības/īstenošanas plāns, kas ietver ieguldījumus (piemēram, IT un pārskatu sniegšana), nepieciešamo personālu, organizāciju utt.;
- reizi gadā jāsniedz ECB banku uzraudzības darbiniekiem kopsavilkums par INK stratēģiju/mērķiem un darbības plāns.

Lai integrētu mērķim atbilstošu INK stratēģiju, bankām:

### INK stratēģijas integrēšana

- regulāri jāpārskata INK stratēģija un pieņēmumi;
- jānodrošina pārskatu sniegšana par INK mērķiem un operacionālo efektivitāti;
- jāsaskaņo ar darba izpildes vadību/stimuliem;
- jāsaskaņo ar biznesa plānu/prognozēm un risku pārvaldības sistēmu.

Lai efektīvi un ilgtspējīgi risinātu INK problēmas,

Koordinācija un lēmumu pieņemšana

**vadības struktūrai:**

- reizi gadā jāapstiprina INK stratēģija un darbības plāns;
- jāpārtrauga INK stratēģijas īstenošana;
- jādefinē INK atgūšanas pasākumu vadības mērķi un stimuli;
- jādefinē pienācīgas procedūras ar INK atgūšanas procesu saistīto lēmumu apstiprināšanai;
- jānodrošina INK vadības procesu iekšējās kontroles mehānismi un jāapstiprina attiecīgā politika;
- jānodrošina INK vadības īstenošanai nepieciešamā speciālā kompetence.

INK darbības modelis

**bankām:**

- jāizveido atsevišķas speciālas INK atgūšanas grupas, kas palīdz novērst potenciālos interešu konfliktus saistībā ar kredītu izsniegšanu un nodrošina atbilstošu kompetenci INK jomā;
- jāizveido atsevišķas INK atgūšanas grupas dažādiem INK dzīves cikla posmiem;
- jāievieš skaidri noteikti kritēriji darba nodošanai no vienas grupas citai saistībā ar:
  - kavētiem maksājumiem sākotnējā posmā;
  - ilgstoši kavētiem maksājumiem/pārstrukturēšanu/atvieglojumiem;
  - likvidāciju/parāda atgūšanu/tiesas procesiem/pārņemšanu;
  - pārņemto aktīvu (vai citu saistībā ar INK turēto aktīvu) pārvaldīšanu.

#### INK darbības modelis

#### **Bankām** (turpinājums):

- jāpiemēro kompleksa portfeļu segmentācijas pieeja kredītņēmēju grupām ar līdzīgām iezīmēm, kurām nepieciešama līdzīga pieeja;
- jānodrošina, lai INK organizācija (t.sk. vadība) atbilstu INK riskiem (sistemātiski jāuzkrāj kompetence INK jomā);
- jānodrošina, lai INK atgūšanas grupām un saistītajām kontroles funkcijām būtu atbilstoša infrastruktūra (piemēram, IT sistēmas, rīki, pieeja ārējiem reģistriem, atvieglojumu iespējas).



#### Kontroles sistēma

#### Bankām:

- visās trijās aizsardzības līnijās jānodrošina skaidrs lomu sadalījums;
- jāievieš ar INK atgūšanu saistīta politika attiecībā uz: 1) kavētu maksājumu/INK vadības politika; 2) atvieglojumu politika; 3) parādu atgūšanas/likvidācijas/izpildes politika; 4) parāda apmaiņas pret aktīviem (*debt-asset swap*)/pārņemšanas politika; 5) kopīga banku politika attiecībā uz grūtībās nonākušu kredītņēmēju parādiem; 6) nodrošinājuma politika; 7) uzkrājumu veidošanas politika;
- jāizstrādā galveno darbības rādītāju (GDR) sistēma, kas ļauj novērtēt INK atgūšanas pasākumu progresu;
- jāapsver iespēja grupēt GDR vairākās vispārējās kategorijās:
  - vispārēji INK raksturojoši lielumi;
  - klientu iesaistīšana un naudas līdzekļu iekasēšana;
  - piešķirtie atvieglojumi (piemēram, atkārtotas saistību neizpildes rādītājs);
  - likvidācijas pasākumi;
  - citi (ar INK saistītie peļņas un zaudējumu posteņi, pārņemtie aktīvi, ārpakalpojumi utt.);
- jāizveido atbilstoša agrīnā brīdinājuma sistēma, koncentrējot uzmanību darījuma/kredītņēmēja līmenī (jāapsver pielikumā sniegtie rādītāju piemēri);
- jāievieš automatizēta darba plūsma (t.sk. brīdinājumi un darbību pārbaudes), lai nodrošinātu efektīvus un optimālus procesus;
- jādefinē piemērotās darbības un rīcības brīvība limitu noteikšanas jomā; jāievieš regulāri pārskati par brīdinājumiem un veiktajām darbībām.

#### INK monitorēšana

#### Agrīnā brīdinājuma process

### Atvieglojumu iespējas un to dzīvotspēja

Šajā sadaļā galvenā uzmanība pievērsta nevis atvieglojumu klasifikācijai, bet atvieglojumu risinājumu un atvieglojumu piešķiršanas procesu dzīvotspējai.

Lietderīgi nošķirt ar atvieglojumu piešķiršanu saistītā risinājumā ietvertās īstermiņa iespējas un ilgtermiņa iespējas:

- Dzīvotspējīgām ilgtermiņa atvieglojumu iespējām raksturīgas šādas iezīmes:
  - saskaņā ar finansiālo iespēju (*affordability*) novērtējumu kredītņēmējam tās ir finansiāli reālas;
  - tās attiecas uz visiem kavētajiem maksājumiem kopumā vai vismaz to lielāko daļu;
  - līdz šim nav piešķirtas ilgtermiņa atvieglojumu iespējas.
- Īstermiņa iespējas paredzētas īslaicīgu grūtību risināšanai (ne vairāk kā 2 gadu periodā) un tās vajadzētu piedāvāt/uzskatīt par dzīvotspējīgām tikai saskaņā ar stingriem nosacījumiem. Kā īstermiņa iespēju piemēru var minēt iespēju maksāt tikai procentu maksājumus vai samazinātus maksājumus, labvēlības periodu/maksājumu moratoriju un parāda/procentu kapitalizāciju.

### Droši atvieglojumu piešķiršanas procesi un finansiālo iespēju novērtējums

Visos gadījumos jāveic kredītņēmēja finansiālo iespēju novērtējums.

Bankām:

- kad vien iespējams, jāizmanto standartizēti atvieglojumu produkti un "lēmumu koki";
- pirms lēmuma pieņemšanas jāveic citu INK atgūšanas iespēju (piemēram, juridisku risinājumu) salīdzinājums;
- jāievieš atvieglojumu piešķiršanas procesa atskaites punkti un katra risinājuma monitorings;

### Informācijas atklāšana

- cita starpā jāsniedz šāda informācija: pārstrukturēto riska darījumu kredītkvalitāte (t.sk. klasifikācija, uzkrājumi, nodrošinājums un garantijas), piešķirto atvieglojumu kvalitāte (piemēram, atkārtotas saistību neizpildes rādītājs), ietekme uz neto pašreizējo vērtību;
- jāņem vērā, ka jāsniedz uzraudzības pārskati par riska darījumiem daļījumā pa atvieglojumu iespēju veidiem.

Lai nodrošinātu konsekventu pieeju, bankām:

INRD definīcija un saikne ar atvieglojumu piešķiršanu

- jāizmanto EBI ienākumus nenesošo riska darījumu regulatīvā definīcija un saistītās publikācijas;
- jānodrošina bankas iekšējās politikas skaidrojumi šādās jomās:
  - nokavējuma kritēriji, piemēram, saistībā ar nokavējuma dienu skaitīšanu un būtiskuma sliekšni;
  - kritēriji, pēc kuriem tiek atzīts, ka kredīta atmaksa ir maz ticama, t.sk. skaidri formulētu izraisītāj mehānismu saraksts;
  - pārstrukturēto riska darījumu identificēšana, klasifikācija un atvaseļošanās kritēriji;
- jānodrošina skaidrojumi un konsekvence banku grupu līmenī attiecībā uz šādām definīcijām: saistītu klientu grupas, riska darījumu savstarpējās ietekmes efekts (*pulling effect*), darījumu klasifikācija, ņemot vērā to pilno summu;
- kad vien iespējams, jāaskaņo regulatīvās un grāmatvedības definīcijas;

Saikne starp grāmatvedības un regulatīvajām definīcijām

Informācijas atklāšana

- informācijas atklāšanā jāizmanto EBI īstenošanas tehnisko standartu (ĪTS) uzraudzības pārskatu sniegšanas prasības attiecībā uz INRD un atvieglojumiem, ko atbalsta Eiropas Vērtspapīru un tirgus iestāde (ESMA);
- jāaskaņo jebkuras neatbilstības riska darījumu klasifikācijā no grāmatvedības un no regulatīvā viedokļa (konceptuālas un kvantitatīvas);
- papildus informācijai, kas jāatklāj saskaņā ar 7. SFPS, jāatklāj pieņēmumi, uz kuriem balstās samazinātas vērtības aktīvu definīcija (t.sk. būtiskuma sliekšņi vai kavējuma dienu skaitīšanā izmantotās metodes).

Lai nodrošinātu INK vērtības samazināšanās atzīšanu saskaņā ar labāko praksi, bankām:

Uzkrājumu aplēses  
individuālā līmenī

- jādefinē skaidri kritēriji attiecībā uz riska darījumiem, kam nepieciešams individuāli novērtēt uzkrājumus;
- aplēšot nākotnes naudas plūsmu un nodrošinājuma vērtību, jāpiemēro konservatīva pieeja;
- jāņem vērā kritēriju saraksts attiecībā uz darbības saglabāšanas vai darbības pārtraukšanas pieejas piemērošanu;
- jāapsver turpināšanas pieejas ierobežojumi un vienkārši darbības piemēri;

Uzkrājumu aplēses  
kolektīvā līmenī

- jāievēro kritēriji attiecībā uz riska darījumu grupēšanu kopējai novērtēšanai;
- jānovērš arbitrāžas un nevēlamas rīcības brīvības iespējas saistībā ar uzkrājumu veidošanas pieeju, definējot kolektīvo uzkrājumu veidošanas metodes un parametrus uz atbilstošu datu laikrindu pamata;
- šīs metodes un parametri regulāri jāpārskata;

Citi uzkrājumu  
veidošanas un  
norakstīšanas aspekti

- attiecībā uz vērtības samazināšanās uzkrājumiem finanšu garantiju līgumiem un kredītsaistībām jāizmanto kompleksa pieeja;
- jāapsver vērtības samazināšanās zaudējumu atzīšanas un apvērtes izraisītājmehānismi;
- ar iekšējās politikas palīdzību jāveicina savlaicīga uzkrājumu veidošana un norakstīšana;

Dokumentēšana,  
pārskatu sniegšana un  
informācijas atklāšana

- jānodrošina pietiekama dokumentācija, kurā detalizēti atspoguļotas uzkrājumu veidošanas metodes un parametri;
- uzraudzības pārskatos jāiekļauj informācija par kolektīvo uzkrājumu veidošanu, piemēram, par saistību nepildīšanas zaudējumu (LGD) līmeni un ar tiem saistītajiem pieņēmumiem un atveseļošanas rādītājiem; jāietver arī informācija par iekasētajiem/neiekasētajiem INK procentu maksājumiem un ar tiem saistītajiem uzkrājumiem;
- jāsniedz kvalitatīva un kvantitatīva informācija (piemēram, individuālie/kopējie vērtības samazināšanās izdevumi un nodrošinājums atbilstošo portfeļu daļījumā, vērtības samazināšanās aprēķināšanas metodoloģija un izmantotie vadības spriedumi).

Lai nodrošinātu nekustamo īpašumu nodrošinājuma visaptverošu novērtēšanu, bankām:

Pārvaldība, procedūras un kontroles mehānismi

- jānodrošina spēcīgas neatkarīgas kontroles process t.sk. attiecībā uz vērtētāju izvēli, uz izlases pārbaudēm un uz novērtējumu atpakaļejošajām pārbaudēm;
- jāievieš kritēriji attiecībā uz individuālā vai indeksētā novērtējuma izmantošanu (mazajiem riska darījumiem);
- jāpiesaista neatkarīgu vērtētāju (ārēju vai iekšēju) grupa ar atbilstošu kvalifikāciju un iemaņām;

Novērtēšanas biežums un metodoloģija

- visu INK nodrošinājuma novērtējums jāaktualizē vismaz reizi gadā un skaidri jādefinē pazīmes, kas liecina, ka nepieciešams biežāks novērtējums;
- novērtējumam jābalstās nevis uz diskontētām aizvietošanas izmaksām, bet gan uz tirgus vērtību;
- izmantojot darbības pārtraukšanas pieeju, likvidācijas izmaksām un faktiskajai tirgus cenai jāpiemēro atbilstoši diskonti saskaņā ar konkrētajiem pārdošanas apstākļiem, un jāņem vērā arī pienācīgs laiks līdz realizācijai un iespējamās uzturēšanas izmaksas;
- visai informācijai par nodrošinājumu un darījumiem jābūt konsekventi atspoguļotai datubāzē;

Pārņemto aktīvu novērtēšana

- pabeigtu nekustamo īpašumu gadījumā jāīsteno aktīvas pārdošanas politika, tādējādi piemērojot 5. SFPS;
- pārņemtos aktīvus pamatā jānovērtē pēc zemākās no šīm divām vērtībām: 1) pēc finanšu aktīvu apjoma, kas izmantots attiecībā uz aktīvu kā nodrošinājumu; vai 2) pēc atgūtā aktīva patiesās vērtības, no kuras atņemtas pārdošanas izmaksas.
- ja pārņemto aktīvu nav iespējams pārdot, tas jāatspoguļo atbilstošā likviditātes diskontā;

Informācijas atklāšana

- informācija par INK nodrošinājumu un pārņemtajiem aktīviem jāsniedz atsevišķi: vērtība, NPV un uzkrājumi aktīvu veidu un INK statusa ilguma dalījumā.

1. pielikums. Terminu skaidrojums
2. pielikums. Privāto klientu INK segmentācijas piemērs
3. pielikums. Robežvērtības INK monitoringam
4. pielikums. Agrīnā brīdinājuma rādītāju piemēri
5. pielikums. Vienota politika saistībā ar INK
6. pielikums. Privāto un korporatīvo kredītņēmēju finansiālo iespēju novērtējums
7. pielikums. Kopsavilkums par pārskatu sniegšanu un informācijas atklāšanu par INK